

ció està demanant pas des de fa molts anys, probablement per influència del *punt i seguit* i el *punt i a part*, i potser també del *punt i coma*, i en canvi això no passa amb *traca i final*, amb *judici i final* ni amb *examen i final*.

Sovint es fa bandera de la incorrecció de certes expressions, però

de vegades ens hauríem de parar a reflexionar-hi una mica: ¿val la pena continuar proscriuint una conjunció que pot haver sorgit perfectament per evolució interna de la llengua i que s'ha anat escampant com una taca d'oli entre els parlants? Em sembla que posar-se fort en la condemna del

punt i final és fer-ne un gra massa. Crec que caldria deixar màniga ampla perquè puguin conviure les dues formes (amb conjunció i sense) donant-los entrada en el diccionari, que de passada podrien recollir un sentit figurat que avui dia és car de trobar en les obres de consulta. ♦

Pana i empanar

PERE ORTÍS

Tothom sap què volen dir aquestes dues paraules, *pana* (vellut) i *empanar* (recobrir peix o carn amb crostetes de pa per ficar-ho tot al forn). Però, a més d'aquest significat, a la nostra contrada en tenen d'altres, d'utilització quotidiana, podria dir que amb molt de protagonisme, paraules que ara actualment són substituïdes per altres de castellanitzants o clarament castelleses. I no és que vulgui revifar cap fòssil, puix que encara les sentíreu dir, açà i allà, a la comarca de l'Urgell. Cadascuna d'aquestes paraules, o cadascuna de les expressions que són tan sols emprades en un lloc o altre de Catalunya, són joies que cal preservar com un tresor i no deixar-les perdre, per odi o per ignorància, que vénen a ser la mateixa cosa.

Pana, ho vaig dir fa poc, l'utilitzàvem, i alguns encara l'utilitzem ara, per a indicar que un equip de futbol n'ha batut un altre amb resultat escandalós: *Sis a u, quina pana!* Ho proposàvem

per comptes del castellanitzant 'golejada', certament que insuflat a darrera hora pel castellà «goleada». *El Preixana ha clavat pana al Fuliola. El València n'ha fet cinc a zero al Cádiz, quina pana!*

En aquest cas que comentem *pana* és substantiu del verb *empanar*, que vol dir esclafar, un cos rendir-ne un altre sota el seu pes. *Es va carregar una saca de farina i l'empanava. ¿No ho veus, marrec, que no ho pots dur, això, que t'empana?*

Però *pana* encara vol dir més, i en aquella ocasió m'ho vaig deixar al tinter. També ho apliquem a un vehicle que deixa de funcionar d'una manera anormal, per una falla mecànica, per un escalfament de motor, per una bateria buida i fins per una roda punxada. *Venien amb tant de temps per ser aquí a l'hora indicada i van fer pana.*

Com dic, pot ser aplicat a un vehicle per qualsevol causa que el deturi. Ni que sigui per una roda punxada;

molts diuen «tinc una roda *pinxada*», i és inadmissible. En tot cas cal dir *tinc una roda punxada*. *Se m'ha punxat una roda*. Però insisteixo que, si es tractava de l'auto, dèiem més *he fet pana*. Si és qüestió de la bicicleta, aquesta no fa prou volum per a aplicar-hi *pana*, i aleshores diem: *se m'ha punxat una roda*; mai «se m'ha *pinchat* una roda».

Pana també pot ser dit, en sentit figurat, d'un afer, d'un negoci que se n'han anat en orris: *Semblava que el negoci els anava tan bé i van fer pana. O van fer figa.*

I, sobretot, estiguem-nos d'aplicar al cas allò de: «Jo això no ho he dit mai, ho desconec, per tant fora!» És una decisió totalment injusta, i ignorant. A Catalunya l'esbart dels qui han nascut en ambient castellanitzat, o castellà del tot, és infinit. I bé cal donar crèdit als qui han parlat de naixença un bon català i mai no han abandonat la preciosa herència. És cosa sàvia, assenyada, i molt profitosa. ♦

